

Ступені порівняння прикметників

Існують два ступені порівняння: **вищий і найвищий**

і лише у **якісних прикметниках!!!**

I.

- 1) **Вищий ступінь** показує, що в одному предметі ознака проявляється більшою (або меншою) мірою, ніж в іншому:

Прикметники вищого ступеня вживаються зі словами **за, від, ніж, як, проти:**

*Воля дорожча **за** життя. Морська миля майже вдвічі довша **від** кілометра. Алюміній більш поширений у природі, **ніж** залізо. Сьогодні погода холодніша, **ніж** учора. Дніпро довший **від** Бугу. Свинець важчий **за** олово. Чавун легший, **ніж** сталь.*

- 2) **Найвищий ступінь** показує, що в якомусь предметі ознака виявляється найбільшою (або найменшою) мірою порівняно з іншими предметами:

*Дніпро — найдовша річка України. Київ — найдавніше місто **в** Україні й **одне з** найдавніших у світі. Говерла — найвища гора в Україні.*

Кожен зі ступенів має дві форми: просту й складену.

II.

1. **Проста форма вищого ступеня** порівняння (передається одним словом) утворюється від основи прикметника за допомогою суфіксів **-іш-, -ш-:**
милий — миліший, ніжний — ніжніший, довгий — довший.
2. У деяких прикметників при таких змінах можуть випадати суфікси **-к-, -ок-, -ек-:**
глибокий — глибиший, далекий — дальший.
 - При творенні вищого ступеня за допомогою суфікса **-іш-** основа прикметника залишається без зміни: *тугий — тугіший, різкий — різкіший, сухий — сухіший, стрункий — стрункіший.*
 - При творенні вищого ступеня за допомогою суфікса **-ш-** основа прикметника може зазнавати певних змін:
 - а) суфікси **-к-, -ок-, -ек-** випадають: *солодкий — солодший, короткий — коротший, тонкий — тонший, широкий — ширший, глибокий — глибиший, далекий — дальший;*

б) приголосні **г, з, ж** разом із суфіксом **-ш-** змінюються на **-жч-** (таких прикметників **сім**):

важкий — важчий, тяжкий — тяжчий, близький — ближчий, низький — нижчий, вузький — вужчий, дужий — дужчий, дорогий — дорожчий;

це буквосполучення зберігається і в похідних словах: *дужчати, ближчати, подорожчання;*

в) у двох прикметниках відбуваються інші зміни: *легкий — легший, довгий — довший;*

г) приголосний **с** разом із суфіксом **-ш-** змінюється на **-щ-** (таких прикметників **три**): *високий — вищий, товстий — товщий (і товстіший), красивий — кращий;*

буква **щ** зберігається і в похідних словах: *покращити, потовщення;*

В інших випадках основа прикметника залишається **без зміни**:

м'який — м'якший, дешевий — дешевший, здоровий — здоровший.

! Вищий ступінь кількох прикметників утворюється **від інших основ**, а саме:

*добрий, хороший — кращий, ліпший;
гарний — кращий; поганий — гірший;
великий — більший; малий — менший.*

Деякі прикметники можуть мати паралельні форми вищого ступеня порівняння — з суфіксом **-іш-** і з суфіксом **-щ-**.

Ці форми нерідко різняться відтінками свого лексичного значення:

старіший (за віком) і старший (за становищем), багатіший (стосується лише матеріальних цінностей) і багатий (стосується і змісту), здоровіший (за станом здоров'я й за розмірами) і здоровий (за станом здоров'я), товстіший (стосується лише осіб) і товщий (стосується і предметів).

III.

1) Складена форма вищого ступеня порівняння утворюється за допомогою приєднання слів **більш, менш** до звичайної форми якісного прикметника: *більш, вдалих, більш глибокий, менш вередливий.*

2) Проста форма найвищого ступеня порівняння (передається двома словами) утворюється за допомогою додавання до прикметника вищого ступеня префікса **най-**: *дорожчий — найдорожчий, кращий — найкращий.*

3) Значення найвищого ступеня можна посилити префіксами **як-, що-**, які, на відміну від чеської мови, пишуться разом з прикметниками:
якнайзручніший, щонайвродливіший.

4) Складена форма найвищого ступеня порівняння утворюється за допомогою додавання слів **найбільш, найменш** до звичайної форми якісного прикметника: **найбільш зручний, найбільш стійка, найменш приємне.**

IV.

1) Не мають ступенів порівняння

1	2	3	4	5	6
Прикметники з префіксами пре-, за-, над, пра-, архі-, ультра-	Прикметники з суфіксами, 1) -уват- (-юват-), -ав- (-яв-), 2) -еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, 3) -езн-, -енн-	Прикметники, утворені складанням і повторенням основ	Назви кольорів, що перейшли з розряду відносних прикметників	Назви, що означають абсолютну якість (не підлягає кількісному виміру)	Назви мастей тварин
<i>пречудовий, ультрафіолетовий</i>	<i>білуватий, чорнявий, тихесенький (дуже тихий), величезний, широченний</i>	<i>жовтогарячий, білий-білий, світло-зелений, кисло-солодкий, чорноволий</i>	<i>буряковий, фіалковий</i>	<i>босий, сліпий, голий, порожній;</i>	<i>буланий, гнідий</i>

2) Велика міра якості може бути передана за допомогою різних морфем та слів, а саме:

- а) префіксами **пре-, все-, над-, за-, ультра-, архі-**: *премудрий (дуже мудрий), завеликий (надто великий), заширокий, ультрамодний, архіважливий, всесильний, надчутливий;*
- б) суфіксами **-ущ-, -уч-, -езн-, -анн-, -енн-**: *старезний (надзвичайно старий), страшенний (незмірно страшний), нескінченний (якому немає кінця), худючий, злючий, височезний, нездоланний, незрівнянний, незбагненний;*
- в) за допомогою слів **дуже, вкрай, особливо, надзвичайно, занадто**: *дуже вигідний, вкрай потрібний, особливо корисний, надзвичайно популярний, занадто самовпевнений.*

3) Зменшена міра якості може бути передана:

- а) суфіксами **-уват-, -ав-**: *холоднуватий (трохи холодний), темнуватий, синюватий, білявий, золотавий;*
- б) за допомогою слів **трохи, ледь, не дуже**: *трохи вузький, ледь теплий, не дуже свіжий.*